

— К., 1999. 7. Красавина Л. Н. Проблемы денег в экономической науке / Красавина Л. Н. // Деньги и кредит. — 2001. — № 10. — С. 3–6. 8. Рябініна Л. Проблемы розвитку теорії сучасних грошей / Рябініна Л. // Вісн. Нац. банку України. — 2008. — № 1. — С. 26–31. 9. Чухно А. А. Природа сучасних грошей, кредиту та грошово-кредитної політики / Чухно А. А. // Фінанси України. — 2007. — № 1. — С. 3–16.

СТОИМОСТЬ И КОНЦЕПЦИИ ПРОИСХОЖДЕНИЯ ДЕНЕГ

Подано взгляды авторов относительно содержания и сущности взаимосвязи категории «стоимость» с происхождением денег, исследованы концепции происхождения денег в рамках данной сущности.

DENOMINATION MONEY AND CONCEPTS OF ORIGIN

The article consists of authors approach to the inner content and connection between 'value' denomination and money origin as well as investigation over money origin concepts is held in essence.

Стаття надійшла 23.11.09

УДК 65.012.8: 330.341.1

А. М. Штангрет

Українська академія друкарства

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА КАТЕГОРІЮ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА»

Досліджуються історичні корені та сучасне трактування категорії «економічна безпека».

Еволюція, трактування, економічна безпека, погляди

Проблема формування засад економічної безпеки надзвичайно актуальна для України, це обумовлено наявністю цілого ряду об'єктивних чинників. По-перше, пов'язано з переходом від командно-адміністративної системи управління до державного регулювання економіки; по-друге, відбулися зміни в суспільному устрої (зміна відносин власності, формування нових «ринкових» пріоритетів розвитку, загострення соціальних протиріч); по-третє, посилився вплив зовнішнього середовища, головними ознаками якого є невизначеність і рухливість; по-четверте, зріс рівень відповідальності управлінців і власників підприємств за самостійно прийняті економічні рішення, тобто за кінцеві результати господарської діяльності підприємства [25].

Проблеми економічної безпеки підприємства досліджують зарубіжні учені П. Друкер, П. Бернс, Е. Олейников, Р. Качалов, Т. Клейнер, В. Тамбовцев, В. Сенчагов, А. Шаваєв, В. Ярочкін, В. Шликов та ін. У їхніх працях висвітлено економічні, правові та інституційні засади економічної безпеки підприємства, визначено ключові принципи і напрями удосконалення системи управління економічною безпекою. Вагомий внесок у вивчення питань економічної безпе-

ки держави і підприємництва зробили і вітчизняні вчені, зокрема, О. Ареф'єва, І. Бінько, В. Геєць, В. Духов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, С. Злупко, Т. Кузенко, О. Кузьмін, А. Кірієнко, Т. Ковальчук, Б. Кравченко, М. Лесечко, В. Марцин, Л. Мельник, І. Михасюк, С. Мочерний, В. Мунтіян, Г. Пастернак–Таранушенко, С. Покропивний, А. Ревенко, О. Терещенко, В. Шлемко та ін.

Постановка і вирішення проблеми забезпечення економічної безпеки будь-якого рівня (держави, регіону, підприємства чи людини) базується насамперед на аналізі сутності цієї категорії. Сьогодні сучасна наукова література містить достатню кількість визначень економічної безпеки. Водночас розбіжності в них, одноаспектний у масштабах обраного об'єкта макро-, мезо-, або мікроекономічного рівня аналіз, подекуди й поверховий підхід до формулювання зумовлюють недоліки при подальшому розробленні проблеми. Очевидно, що існує потреба в узагальненні та систематизації накопиченого досвіду з вивчення сутності категорії економічної безпеки.

Природа безпеки має глибокі історичні корені. Ця категорія тісно пов'язана з дослідженнями в галузі філософії, права, історії, інформатики, політології, криміналістики тощо. Термін «безпека» вперше згадується в книзі пророка Єзекіїля Старого Завіту Біблії: «Я позбираю Ізраїлів дім із народів ... і вони осядуть на землі своїй ... безпечно і будуватимуть доми та садитимуть виноградники і будуть сидіти безпечно, коли Я чинитиму присуди на всіх тих, що погорджують ними з їхнього довкілля» [4].

У 1190 році поняття «безпека» було зафіксовано в словнику Робера й означало спокійний стан духу людини, захищеність від будь-якої небезпеки. Однак у цьому значенні воно не ввійшло міцно в лексику народів Західної Європи і до XVII ст. використовувалося рідко. Це пояснюється тим, що з середини XIII ст. набуло поширення інше поняття — «поліція», що означало державний устрій та управління, метою якого було загальне благо та безпека. У XVII–XVIII ст. у багатьох країнах утверджується точка зору, що держава головною метою має загальне благо та безпеку. Отож термін «безпека» набуває нового значення: стан, ситуація спокою, що виникає в результаті відсутності реальної небезпеки (як фізичної, так і моральної), а також наявність матеріальних, економічних і політичних умов, відповідних органів та організацій, що сприяють створенню такої ситуації [20]. У Тлумачному словнику В. Даля цей термін означав «відсутність небезпеки, збереженість, надійність» [9].

Загалом категорія безпеки в слов'янському суспільстві з'явилася всередині XV ст. як реакція на загарбницькі посягання Золотої Орди. Згідно з історичним екскурсом щодо еволюції теорії питання безпеки, викладеної Р. В. Четвертаковим, поняття безпеки асоціювалося в цьому періоді зі станом захищеності від постійної загрози, посягання на устрій, уклад, свободу, життя та господарські надбання [26].

Стосовно нашої країни, то в дореволюційній Російській імперії в державних документах термін «державна безпека» вперше згадується в Положенні про заходи щодо охорони державного порядку та громадського спокою від

14 серпня 1881 р. і ототожнювався з поняттям «громадська безпека». Але вже через кілька років у законодавстві міцно закріпилося поняття «охорона громадської безпеки» як діяльність розшукових органів, спрямована на боротьбу з державними злочинами [16].

У 1904 році Президент США Теодор Рузвельт запровадив термін «національна безпека» [8]. Тоді ж, на початку ХХ ст., на Заході починають говорити про «економічну безпеку». Це зумовлювалося загостренням проблеми обмеженості ресурсів, що була викликана порушенням традиційних зв'язків з постачальниками життєво необхідних індустріальним країнам ресурсів після розпаду колоніальної системи.

Незалежність і безпека проголошеної Гетьманом П. Скоропадським у 1918 році Української держави забезпечувалися двома установами з паралельними функціями: освідочним відділом департаменту Державної варти та особливим відділом Головної квартири Гетьмана. На них покладалися вивчення різних політичних і національних течій у суспільстві на території Української держави, боротьба з антидержавною діяльністю політичних партій і суспільних рухів, які могли зашкодити внутрішньому спокою та міжнародним відносинам держави, здійснення загального нагляду за безпекою резиденції й мандрівок гетьмана тощо. Адміністрація і служба безпеки гетьмана Української держави мали чітко регламентовані функції, кваліфікований кадровий і матеріальний потенціал для виконання службових обов'язків, однак через свою нечисленність не змогли забезпечити недоторканність гетьманської влади.

У 20-ті роки ХХ ст. суспільству дедалі частіше нав'язувалася думка, що суспільні інтереси держави повинні забезпечуватися в першу чергу, а особисті інтереси, «особистість» у ті часи згадувалися дуже рідко й асоціювалися здебільшого з пережитками буржуазного минулого. Логіка була така: «пролетарська» держава, захищаючи державні інтереси, тим самим надійно охороняє права та інтереси трудящих, тобто більшості населення.

У липні 1934 року радянським урядом було законодавчо закріплено визначення «державної безпеки». Це поняття охоплювало ситуації, що виникають у духовній сфері суспільства, і ті, що пов'язані з реалізацією прав громадян на створення об'єднань, організацій, спілок, з втіленням у життя конституційного принципу свободи сумління тощо [20]. В умовах адміністративно-командної системи економічна безпека не мала самостійного практичного застосування, тому що її, відповідно до своїх завдань, повністю поглинала система державної безпеки. Замах на державні інтереси переслідувався і карався набагато суворіше, ніж аналогічна дія проти особистості. Однак ні силові відомства, ні армія й оборонна промисловість, ні суспільна власність не змогли забезпечити збереження і розвиток безпеки в СРСР.

На підставі аналізу теоретичних положень, викладених у роботах вітчизняних і закордонних науковців, досліджено економіко-історичну еволюцію поняття «безпека» (рис. 1), яке демонструє, що з самого початку виникнення воно являє собою керовану категорію, котра лежить у площині державного управління.

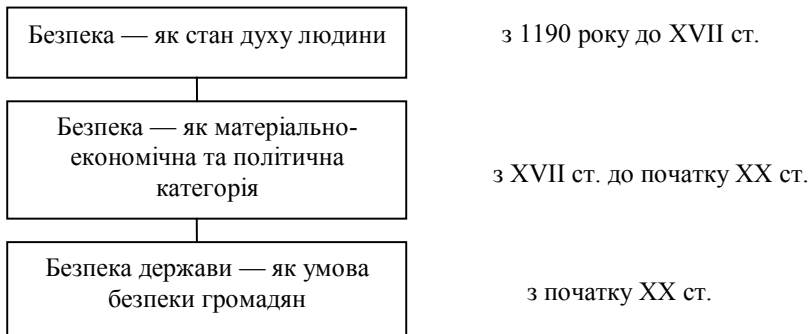

Рис. 1. Економіко-історична еволюція поняття «безпека»

На відрізку новітньої історії розвитку науки про безпеку широкомасштабне наукове дослідження цієї важливої категорії в контексті суспільних наук активно проводилося лише з 80-х років XX ст. відповідними інституціями провідних країн світу. Найвідоміші з них — Лондонський інститут стратегічних досліджень і Стокгольмський інститут досліджень безпеки. Основою таких досліджень є вивчення морфології та змістового наповнення категорії безпеки.

Сприйняття і вирішення проблеми безпеки отримало новий поштовх після енергетичних криз 1973-го та 1979 рр. У результаті переорієнтації та зміни світового порядку з'явилася нова концепція, основними поняттями якої стали взаємозалежність і взаємопов'язаність країн світу. При цьому висловлювалися думки про необхідність найширшого розуміння даних понять, що пов'язувалося з безпекою світу: «Безпека — це більш широка концепція, ніж концепція тільки воєнної безпеки. Величезне значення мають також економічні та соціальні аспекти цієї проблеми. Діапазон факторів, що спроможні збільшити загрозу безпеці, а також їхня відносна серйозність не статичні, а зазнають значної еволюції [15]»; або в іншому джерелі [17]: «Концепція взаємності... Мається на увазі відповідний стандарт поведінки, який може спричинити співробітництво суверенних держав, що однаковою мірою стосується як економічних, так і політичних відносин».

У документі «Міжнародна економічна безпека держав — важлива умова оздоровлення міжнародних економічних стосунків» зазначається: «... саме поняття міжнародної економічної безпеки в цілому передбачає перш за все відмову від використання або загрози використання силових заходів, захист законних прав та інтересів держав, створення надійних гарантій того, що вони не будуть порушуватися».

Термін же «економічна безпека» набув офіційного статусу в 1985 році з прийняттям на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН резолюції «Міжнародна економічна безпека». Саме в цьому документі зазначено, що потрібно сприяти забезпеченню міжнародної економічної безпеки для соціально-економічного розвитку та прогресу кожної країни. На 42-й сесії Генеральної асамблеї ООН було зроблено наступний крок — прийнято Концепцію міжнародної економічної безпеки [13].

За останні десятиріччя тлумачення терміна «безпека» значно розширилося. Так, під *безпекою* розуміється захищеність від небажаних, шкідливих для нормального функціонування системи впливів та їх наслідків. Поняття безпеки має для людини два виміри. По-перше, людина почувається безпечно, якщо відчуває захищеність у конкретний момент часу, по-друге, якщо має впевненість у власному майбутньому [11]. Розрізняють два типи безпеки: гіпотетичну відсутність небезпеки, тобто неіснування самої можливості негативних впливів на об'єкт; реальну захищеність від небезпеки, здатність протистояти їй. Перший тип безпеки може існувати лише теоретично, оскільки в реальному житті небезпека не може бути абсолютно відсутньою.

Безпека є невід'ємною якісною та кількісною характеристикою будь-якого економічного об'єкта чи суб'єкта господарювання. «Невід'ємність» означає, що безпечність не може існувати у відриві від об'єкта, а формалізація об'єкта завжди приводить до появи поняття його безпеки [5]. У політологічному енциклопедичному словнику [22] під безпекою розуміють «діяльність людей, суспільства, держави, світового співтовариства народів щодо виявлення (вивчення), запобігання, послаблення, усунення (ліквідації) і відвернення загрози, здатної загубити їх, позбавити матеріальних і духовних цінностей, завдати невідшкодованих збитків, заблокувати шляхи для прогресивного розвитку». У спеціальній літературі дається визначення безпеки як стану, при якому будь-який суб'єкт перебуває в умовах надійної захищеності і не підпадає під негативний вплив будь-яких факторів [13].

Для успішного управління безпекою необхідно керуватися низкою аксіом, зокрема: безпека — це наука, яку треба вивчати і розвивати; це мистецтво, яке потрібно осягнути; це культура, яку необхідно виховувати в бізнесмена; всякий бізнес лише тоді чогось вартує, якщо надійно захищений; небезпеку легше попередити, ніж з нею боротися; основа успіху в бізнесі — своєчасно отримана, правильно зрозуміла і вміло використана інформація; хто не використовує нових методів боротьби із загрозами, той повинен очікувати нових невдач. Виходячи із загального тлумачення поняття «безпека» і розуміючи її як відсутність небезпеки, дане поняття можна визначити із системних позицій: це стан, що характеризує стабільність і баланс суперечностей у розвитку і функціонуванні людини або соціальної системи із зовнішнім середовищем, наявність або зростання яких може призвести людину або соціальну систему до знищення або зміни системоутворювальних властивостей.

За певними особливостями, відмінностями і характерними рисами визначають головні види безпеки (рис. 2).

У національній безпеці виділяють чотири рівні: безпека особи, фірми, суспільства й держави, місце і роль яких змінюються відповідно до політичного устрою, ступеня внутрішніх і зовнішніх загроз. У критичні для нації періоди може домінувати безпека суспільства або держави. Як правило, авторитарні та тоталітарні режими висувують на перший план безпеку держави за рахунок

безпеки особи. Так, наприклад, в адміністративно-командній економіці найважливішою була безпека держави. Перехід до демократії сприяв зростанню ролі безпеки суспільства, фірми, а з подальшим розвитком людства стане домінуючою потреба забезпечення безпеки людини.

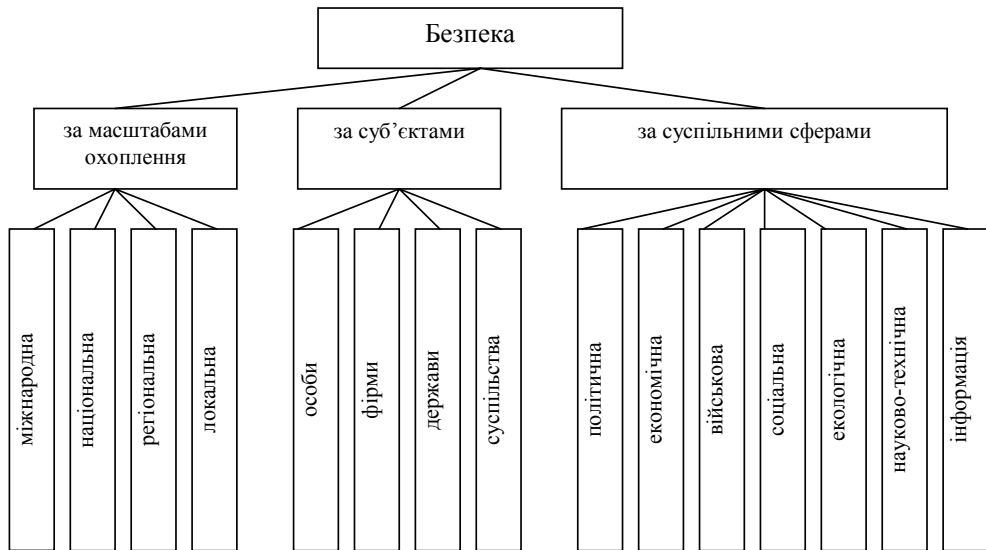

Рис. 1. Види безпеки

Особливе місце серед різноманітних видів безпеки посідає економічна. Це зумовлено тим, що всі види безпеки так чи інакше не можуть бути в достатній мірі реалізовані без економічного забезпечення. Економічну безпеку можна розглядати як стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечуються гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть при несприятливих умовах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Економічна безпека як складне соціальне явище є об'єктом комплексного наукового дослідження. Представники різних сфер науки вивчають проблему економічної безпеки з урахуванням своєї специфіки, в інтересах вирішення спеціальних завдань. Зокрема, політологів в економічній безпеці цікавить результат економічної політики різних суб'єктів діяльності і відносин; юристів — правові норми і гарантії забезпечення економічної безпеки, легітимність діяльності відповідних структур; соціологи головну увагу приділяють дослідженню громадської думки, динаміці її змін залежно від різноманітних чинників — загроз, небезпек економічним інтересам держави, громадян; економісти прагнуть до вивчення економічних відносин та діяльності під кутом зору гарантування безпеки, для чого необхідні розвинута економічна інфраструктура, кваліфікована робоча сила, інтегрованість національної економіки в систему світових господарських зв'язків тощо.

У вітчизняній науковій школі поняття «економічна безпека» практично не досліджували: старт досліджень з його проблематики припадає на 90-ті

роки ХХ ст. У нашій країні поняття «економічна безпека» увійшло в науковий лексикон не раніше 1994 року, після написання Г. Пастернак–Таранушенком підручника «Економічна безпека держави» [21]. Науковець визначає економічну безпеку як «стан держави, за яким вона забезпечена можливістю створення і розвитку розуму для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців».

У 1998 році розроблена Концепція економічної безпеки України, в якій суть економічної безпеки держави визначена як «...спроможність національної економіки забезпечити свій вільний, незалежний розвиток і утримати стабільність громадянського суспільства та його інститутів, а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій та здатність Української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз» [14]. У цій Концепції визначено основні загрози національної безпеки України і розкрито їх сутність, розглядаються питання безпеки реального та фінансового секторів економіки, структурні та відтворювальні аспекти економічної безпеки, наведено інтегральні показники економічної безпеки України.

Проблемі гарантування економічної безпеки країни як у цілому, так і за окремими її аспектами присвячено цілий ряд робіт [1–3, 18, 21, 23]. Причому більшість цих науковців концептуально сходиться в сутності поняття «економічна безпека», визначають її як «спроможність економіки забезпечити свій вільний і незалежний розвиток, стабільність громадського суспільства та його інститутів, а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій; здатність до захисту національних економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз» [23].

Автор Г. Дарнопих визначає економічну безпеку як «стан національної економіки, який забезпечує здійснення економічного суверенітету, економічного зростання, підвищення добробуту в умовах міжнародної економічної взаємозалежності» [10]. За літературним джерелом [3], «економічна безпека — це такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатен задовольняти потреби особи, сім'ї і держави». Науковець М. Шутов трактує економічну безпеку як таку, що має «складну структуру, в якій можна виділити три базові елементи: перший — економічна незалежність, зокрема конкурентоспроможність національної продукції на зовнішніх і внутрішніх ринках; другий — стабільність і стійкість економіки; третій — здатність економіки до саморозвитку і прогресу» [27].

Економісти О. Бандурка, В. Духов та ін. [19] визначають економічну безпеку як «стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнації її організаційної структури і статусу, а також перешкодам досягнення цілей розвитку». Загальне визначення економічної безпеки, на їх думку, має бути конкретизоване для окремих суб'єктів економічної діяльності кожного інституційного рівня. Разом з тим вони дають визначення й економічної небезпеки, пояснюючи її через категорію економічної загрози. «Економічна небезпека

— це конкретна і безпосередня, реальна форма проявлення загрози, яка має ймовірну математичну інтерпретацію». Отже, економічна загроза — це потенційна можливість завдання шкоди суб'єктам господарчої діяльності з боку окремих чинників внутрішнього і зовнішнього середовищ.

За міркуваннями Б. Губського, економічна безпека — це спроможність держави забезпечувати захист національних економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз, здійснювати поступальний розвиток економіки для підтримання стабільності суспільства і достатнього оборонного потенціалу за будь-яких умов і варіантів розвитку подій» [7]. Підсумовуючи підходи до визначення суті поняття «економічна безпека» цілого ряду науковців, А. Я. Жаліло визначає її як складну багатофакторну категорію, що характеризує здатність економіки до розширеного відтворення для задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави; протистояння дестабілізуючій дії чинників, які створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку; забезпечення конкурентоспроможності економіки в світовій системі господарювання. На думку В. П. Пономарьова та А. Н. Ляшенка, економічна безпека є синтетичною категорією економічної теорії і політології, універсальною категорією, яка виявляється на всіх рівнях, починаючи з національної економіки і закінчуючи окремо взятим підприємством [24].

Спроби сформулювати поняття економічної безпеки як узагальнюючу економічну категорію здійснювалися неодноразово. Приміром, Н. Капустін дає таке її визначення: «Економічна безпека — це кількісна та якісна характеристика економічних властивостей системи з погляду її здатності до самовиживання та розвитку в умовах дестабілізуючої дії непередбачуваних та важкопрогнозованих зовнішніх і внутрішніх факторів» [12]. Визначенню економічної безпеки як характеристики економічних властивостей системи слугують комплексність і багатоаспектність цієї категорії у розумінні її як одного з економічних показників. Тобто економічна безпека вже не визначається як стан системи, що був розглянутий раніше. Навпаки, розгляд досліджуваної категорії як стану об'єкта передбачає не тільки розробку системи, її оцінку зі своїми критеріями, граничними значеннями, нормами та нормативами, а й формування механізму забезпечення цього стану. Крім того, економічна безпека включає захист системи від дестабілізуючого впливу не тільки непередбачуваних і важкопрогнозованих факторів, що потребує аналітичного формулювання, а й від факторів, передбачуваних та легкопрогнозованих.

Отже, пропоновані різними авторами визначення категорії «економічна безпека» можна узагальнити наступним чином [6]. Система економічної безпеки розглядається як підсистема національної безпеки і має свою специфіку залежно від рівня її забезпечення (державна, регіон, особа); економічна безпека розглядається як здатність національної економіки забезпечувати ефективно задоволення суспільних потреб і передбачає невразливість країни від внутрішніх і зовнішніх загроз, здібність економіки до саморозвитку та прогресу.

Узагальнення різноманітних точок зору вітчизняних науковців щодо визначення економічної безпеки дозволило зробити два ключові висновки: відсутні єдиний підхід, цілі та засоби їх досягнення; більшість з них розглядає економічну безпеку як стан економічної системи загалом і, таким чином, має на увазі динамічний аспект — зі зміною стану економіки повинні змінюватися цілі і методи регулювання економічної безпеки.

1. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузьменко. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. — 170 с. 2. Барановський О. Фінансова безпека: моногр. / О. Барановський. — К.: Фенікс, 1999. — 338 с. 3. Бинько И. Как обеспечить экономическую безопасность Украины / И. Бинько, В. Шлемко // Всеукраинские ведомости. — К. — 1997. — № 138 (810). — С. 3–8. 4. Біблія, або Книга Святого письма і Нового Завіту. — К.: Біблійні товариства, 1995. — 959 с. 5. Брягін О. В. Безпека економічних трансформацій: Матеріали круглого столу / О. В. Брягін; за ред. Я. А. Жаліла. — К.: НІДС «Альтепрес», 2000. — 386 с. 6. Головченко О. М. Економічна безпека регіону в гарантуванні стабільності національної економіки: моногр. / О. М. Головченко. — Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2008. — 399 с. 7. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б. В. Губський. — К.: Альянс, 2001. — 286 с. 8. Грунин О. А. Экономическая безопасность организаций: учеб. пособие / О. А. Грунин, С. О. Грунин. — СПб, 2002. — 168 с. 9. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка / В. И. Даль: В 4-х т. — М.: Рус. яз., 1982. — Т. 1. — С. 67. 10. Дарнопых Г. Ю. Классификация факторов экономической безопасности государства / Г. Ю. Дарнопых // Бизнес-информ. — 1999. — № 9–10. — С. 55–57. 11. Жаліло Я. А. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / В зб.: Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. — К.: Сатсанга, 2001. — 224 с. 12. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес-информ. — 1999. — № 11–12. — С. 45–47. 13. Козаченко Г. В. Экономическая безопасность предприятия : сущность и механизмы обеспечения: моногр. / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, О. М. Ляшенко. — К.: Лібра, 2003. — 280 с. 14. Концепція економічної безпеки України / Ін-т екон. прогнозування; кер. проекту В. М. Геєць. — К., 1999. — 56 с. 15. Косевцов В. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів: моногр. / В. Косевцов, І. Бинько. — К.: НІСД, 1996. — 53 с. 16. Кравченко С. Основні напрямки забезпечення економічної безпеки України / С. Кравченко, С. Теленик // Економіка, фінанси, право. — 2002. — № 12. — С. 6–10. 17. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран: учеб. / под ред. В. П. Колесова, М. Н. Осьмовой. — М.: Флинта, 2000. — С. 204. 18. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. — К., 1999. — 462 с. 19. Основи економічної безпеки: підруч. / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков. — Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. — С. 17. 20. Основи економічної безпеки (Государство, регион, предприятия, личность) / под ред. Е. А. Олейникова. — М. — 1997. — 288 с. 21. Пастернак–Таранушенко Г. Економічна безпека держави / Г. Пастернак–Таранушенко; за ред. проф. Б. Кравченка. — К.: Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. — 140 с. 22. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка та В. Д. Бабкіна. — К.: Генеза, 1997. — 400 с. 23. Реверчук Н. Й. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи: навч. посіб. / Н. Й. Реверчук, Я. Й. Малик, І. І. Кульчицький, С. К. Реверчук; за ред. д-ра екон. наук С. К. Реверчука. — Львів: ЛФМАУП. — 2000. — 192 с. 24. Соловьев А. И. Экономическая безопасность хозяйствующего субъекта / А. И. Соловьев // Конфидент. — № 3. — 2002. — С. 46–50. 25. Фоміна М. В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика: моногр. / М. В. Фоміна. — Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. — 140 с. 26. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства : інноваційний аспект : моногр. / С. М. Шкарлет. — К.: Книжкове вид-во Національного авіаційного університету, 2007. — 435 с. 27. Шутов М. І. Актуальні проблеми реформування економіки України: навч. посіб. / М. І. Шутов. — Одеса: Юрид. літ., 2004. — С. 44.

ЭВОЛЮЦИЯ ВЗГЛЯДОВ НА КАТЕГОРИЮ «ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ»

Исследованы исторические корни и современная трактовка категории «экономическая безопасность».

THE EVOLUTION OF VIEWS ON THE CATEGORY OF «ECONOMIC SECURITY»

Investigate the historical roots and contemporary interpretations of the category «economic security».

Стаття надійшла 11.01.10

УДК 657.6:657.421.3

В. В. Шляхетко

Українська академія друкарства

**ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ:
ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ (міжнародний аспект)**

Досліджено особливості обліку нематеріальних активів на теренах колишнього СРСР, а тепер у незалежних державах — Білорусі, Литві, Росії та Україні.

Нематеріальні активи, облік, міжнародний аспект

Сьогодні методика і принципи побудови обліку нематеріальних активів є об'єктом пильного вивчення світової економічної науки і практики. Ці питання неодноразово розглядалися на сесії Міжнародної групи експертів ООН з міжнародних стандартів обліку і звітності й продовжують постійно розроблятися економістами всіх розвинених країн.

Питання розвитку теорії і практики бухгалтерського обліку нематеріальних активів в Україні порушувалися в роботах В. Д. Андрєєва, А. В. Алексєєвої, В. В. Бабича, М. Т. Білухи, А. М. Герасимовича, Н. І. Дорош, В. І. Єфіменко, В. П. Завгороднього, В. Г. Лінника, В. В. Сопка, Н. В. Кужельного, Г. Г. Кірейцева, Д. Р. Кетлетта, Г. І. Олеховича, В. Г. Швеця, Л. С. Шатковської, В. Ф. Палія, О. А. Петрик, М. С. Пушкаря й інших.

Разом з тим глибокі і всебічні теоретичні дослідження в даній галузі з комплексним аналізом як вітчизняної, так і міжнародної облікової практики досить рідкісні, а іноді і зовсім відсутні.

Нематеріальні активи як категорія необоротних активів порівняно з іншими видами майна довгострокового використання є відносно новою у вітчизняному бухгалтерському обліку, хоча в економіці це поняття існує вже упродовж тривалого часу.

Формування і розвиток уявлень про нематеріальні активи відбувалося поступово. Власне період існування нематеріальних активів визначити неможливо,